

79 101 Приједор, Трг ослобођења 1, Тел.+387 52 245 122 , факс.+387 52 245 127, E-mail:predsjedniksg@prijedorgrad.org, www.prijedorgrad.org
Број: 01-13-8/23

Датум: 19.6.2023. године

ПРИЈЕДЛОГ

На основу члана 84., 85. и 86. Пословника Скупштине града („Службени Гласник града Приједора“, број: 2/18 и 2/20) на основу приједлога Градоначелника сазивам

4. ПОСЕБНУ СЈЕДНИЦУ
СКУПШТИНЕ ГРАДА ПРИЈЕДОРА
за 29.6.2023. године (ЧЕТВРТАК),
у сали Скупштине града Приједора, са почетком у 10,00 часова

За сједницу предлажем сљедећи

ДНЕВНИ РЕД

1. Рударство у Граду Приједору, тренутно стање перспективе развоја,
Уводничар: Слободан Јавор, Градоначелник.

Напомена:

- У складу са Програмом рада Скупштине Града за 2023. годину у поглављу III предвиђено је да ће се у току календарске године на иницијативу овлашћених субјеката разматрати питања из одређених области уколико се за то укаже потреба. На приједлог Градоначелника заказујемо 4. посебну сједницу (ТЕМАТСКУ) са темом: „Рударство у Граду Приједору, тренутно стање перспективе развоја“.

ПРЕДСЈЕДНИК
СКУПШТИНЕ ГРАДА
Игор Кнегињић

**ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА
ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА**

Преглед тренутног стања и перспективе рударства на подручју Града Приједора

Приједор, јуни 2023. године

**ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА
ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА**

САДРЖАЈ

УВОД	3
1. ФУНКЦИЈА ГЕОЛОГИЈЕ И РУДАРСТВА У ДРУШТВУ	5
1.1. Финансијски ефекти коришћења минералних сировина- организације рударских активности.....	8
1.2. Преглед постојећег система организације и реализације послова, праћења, верификације и извјештавања у рударству и геологији	11
2. ПРЕГЛЕД МИНЕРАЛНИХ РЕСУРСА И СИРОВИНА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА	13
2.1. ЛЕЖИШТА МЕТАЛИЧНИХ МИНЕРАЛНИХ СИРОВИНА	13
1.2.1. Преглед/историјат производње жељезне руде.....	14
1.2.2. Производња жељезне руде данас	15
1.2.3. Перспективе производње жељезне руде	16
2.2. ЛЕЖИШТА НЕМЕТАЛИЧНИХ МИНЕРАЛНИХ СИРОВИНА	22
2.3. МИНЕРАЛНЕ И ТЕРМОМИНЕРАЛНЕ И ПИТКЕ ВОДЕ.....	25
2.3.1. Минералне воде	25
2.3.2. Термалне воде	25
2.3.3. Питке воде	26
2.4. ЕНЕРГЕТСКЕ СИРОВИНЕ - УГАЉ	26
2.5. ПОЈАВЕ МИНЕРАЛНИХ СИРОВИНА	29
3. ПИТАЊА ОПРАВДАНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВЕ ПОСТОЈАЊА РУДАРског ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БАЊОЈ ЛУЦИ У ПРИЈЕДОРУ	30
3.1. Анализа тренутног стања и мјера и активности које се предузимају	30
3.1.1. Смањење броја укупно уписаних студената	30
3.1.2. Ниво мобилности студената и наставног особља и интернационализација	32
3.1.3. Ниво сарадње са привредом и тржишних прихода	33
3.1.4. Анализа усклађености тржишта рада и образовања.....	33
3.2. Мјере за побољшање услова рада и статуса Рударског факултета у Приједору	35
4. УМЈЕСТО ЗАКЉУЧКА	37

УВОД

Преглед тренутног стања и перспективе рударства на подручју Града Приједора је урађен од стране Рударског института Приједор и Рударског факултета Универзитета у Бањој Луци у циљу задовољавања захтјева Градске управе за припрему материјала и организовање посебне сједнице Скупштине Града на тему одрживости, потреба и перспектива рударских активности на простору Приједора.

Приказане информације и подаци представљају основни преглед расположивих података у циљу креирања будуће политике и става према рударству у цјелини и шта би организовање појединих рударских производњих процеса на подручју Приједора требало да донесе како самој локалној заједници у овом тренутку, тако и у погледу даљњих развојних планова у будућности. Ниво обраде је довољан да се стекне јаснија слика о сваком питању везаном за поједине локалитете и врсте минералних сировина без жеље аутора да сугеришу било какво оцјену у погледу позитивних или негативних ставова према било ком предмету анализе.

Поред конкретних информација о појединим локалитетима у првом поглављу је приказана и тренутна ситуација у погледу законске регулативе али степена коришћења појединих минералних сировина, при чему је могуће утврдити да ли поједини пројекти и видови производње задовољавају потребе локалне заједнице.

Из тих разлога се у материјалу даје:

- приказ значаја, функције и аспекти потреба рударства и геологије у једном друштву,
- преглед познатих и до сада истражених, у мањем или већем обиму минералних ресурса и сировина на подручју Града
- преглед тренутног стања рада и функционисања Рударског факултета Универзитета у Бањој Луци са приказом потребних активности на унапређењу услова рада и побољшању перспективности функционисања истог

На крају се приказује, умјесто закључка или препорука, скраћени преглед шта то подручје Града Приједора има и шта да очекује од сектора минералних сировина, без намјере да се ствара листа приоритета или да се одређени пројекти и послови требају реализовати без обзира на посљедице и утицаје.

При изради овог документа коришћени су фондови расположиве документације РЖР Љубија АД, Рударског института Приједор и Рударског факултета Универзитета у Бањој Луци. Овдје се оставља резерва и простор да Град у будућим контактима и са неким другим пројектним и истраживачким предузећима, која раде на простору Приједора или у

**ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА
ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА**

Републици Српској, и која су евентуално нешто радила на овим просторима, прикупи и додатне информације о неким врстама минерланих сировина. Свакако да се овдје налази довољан број информација за формирање основних стратешких ставова и евентуалних планова за даљи развој минерално сировинског комплекса у Приједору или пак са друге стране заузимање ставова у другом правцу, односно лимитирању и ограничавању ових послова и активности

1. ФУНКЦИЈА ГЕОЛОГИЈЕ И РУДАРСТВА У ДРУШТВУ

Рударска дјелатност је носилац управљања минералним сировинама које представљају, у највећој мјери, необновљив природни ресурс. Употребна вриједност минералних сировина се увећава али се стално и мијења, зависно од потреба, па је задатак рударске и геолошке струке да континуално валоризује њихову вриједност. Високообразовани кадрови из области рударства и геологије треба да буду активно укључени у стратешка планирања и управљања минералним ресурсима што укључује просторно планирање, рјешавање потенцијалног активирања одређене локације са аспекта повећања броја становника и смањивања животног простора, те адекватне заштите животне средине.

Владе, као власници ресурса и драгоцјене имовине у земљи – лежишта минералних сировина постају свјесне да се иста могу експлоатисати само једном, али привлачење капитала често ствара ситуацију у којој постоји велика неизвјесност колика ће бити њихова вриједност. Ту постоји основни „сукоб“ између рударских компанија и влада око подјеле ризика и потенцијалне добити из експлоатације минералних ресурса.

Више улагања напора и активности на принципе експлоатације, удруживања и инвестиција у рударству у складу са заштитом животне средине, потребама друштва и управљањем у складу са регулативом (ESG - Environmental, Social and Governance). То подразумијева да је неопходно да се компаније „науче“ да посједују све потребне лиценце, сагласности као и одговорност у смислу рударске експлоатације и у циљу припреме одрживих услова пословања. Неки новији принципи/стандарди подразумијевају пословање на принципу OECD двостубног рјешења плаћања минималних такси и пореза.

Концесиони и уговори о експлоатацији, пореска правила и заштита животне средине везана за одређену експлоатацију су средства за стварање интересног идентитета између рударских компанија и владе. Тим уговорима се дефинишу сви видови обавеза инвеститора у смислу плаћања одређених накнада за коришћење ресурса у току трајања пројекта - бонуса, накнада, тантијема, пореза или других видова плаћања али и других обавеза везаних за одговорно пословање рударских компанија у одређеној заједници.

Могуће је дати неколико основних праваца и активности у циљу брижног и рационалног коришћења минералних ресурса и сировина на нивоу државе :

- **утврђивање стварних потенцијала** минералних сировина;
- израда **стратешких докумената** с циљем постизања реално могућег и одрживог коришћења минералних сировина у смислу задовољавања потреба и захтјева равномјернијег привредног развоја појединих регија у Републици Српској, али и

ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА

екологије, заштите животне средине, просторног планирања уз дефинисање прихватљивих технолошких рјешења;

– рационално коришћење минералних сировина уз нужну производњу нових, потребних и за инострано тржиште интересантних количина минералних сировина и одржавања и унапређења система запошљавања одређеног броја људи на реалној основи. Опште позната чињеница је да **једно радно мјесто у рударској индустрији имплицира 4–7 других радних мјеста** у прерађивачкој и грађевинској индустрији, инфраструктурним и сервисним дјелатностима, производњама са неорганском технологијом, као и у саобраћају;

– дефинисање **јасније и стабилније позиције Републике Српске у оквиру Босне и Херцеговине**, гдје постоје многе друштвене и политичке баријере, које се огледају у системским рјешењима на нивоу ентитета и државе БиХ, а самим тим и начина привлачења инвестиција, реализације пројеката и др., у принципима пословања и самог пласмана са ентитетског нивоа, јер међународни статус има држава БиХ;

– обзиром на величину и значај тржишта али и економију готово свих западнобалканских земаља, и то без неког значаја или утицаја у свјетским оквирима, **неопходно је имати на уму с чиме се располаже у смислу минералних и природних ресурса**, да се што рационалније користе или дају на коришћење другима иностраним компанијама, које имају довољно средстава и обезбјеђена тржишта, по прописаним и договореним условима.

Приликом анализе стања и перспективе рударства на простору Града Приједора, неопходно је направити:

- преглед постојећег стања у смислу геолошких потенцијала појединих врста минералних сировина на активним, истраженим али неактивним и неактивним која су у ранијем периоду радила,
- Преглед резултата (економско-финансијских, социолошких, културолошких и др) рада активних рудника на простору Града
- Урадити *Due Diligence* за истражене или раније активне локалитете према врсти минералних сировина, чиме би се добили одговори о њиховом тренутном статусу, перспективности и о могућим условима трансакција односно активирања појединих локалитета или њиховог трајног затварања односно „брисања“ из минерално-сировинске базе Града Приједора,
- Израда студија о потенцијалном коришћењу појединих локалитета на којима ја завршена или трајно обустављена експлоатација, а утврђена је одређена перспективност у смислу даљње употребе. На тај начин би се осмислило привлачење појединих инвеститора за активирање привредних активности на тим локалитетима и дефинисали интереси локалне заједнице.

Due Diligence је материјал у којем се дају одређене информације и чињенице те њихово потврђивање или негирање када се разматрају одређени пројекти из сектора минералних

ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА

ресурса у финансијском свијетлу. Приликом анализирања потенцијалности коришћења одређене минералне сировине неопходно је пронаћи све податке финансијске природе, али и других кључних ствари везаних за реално утврђивање изводљивости појединог пројекта

- Due diligence је систематски начин за анализу и ублажавање ризика код пословне или инвестиционе одлуке.

- Појединачни инвеститор може урадити власиту анализу и дефинисање услова трансакције користећи лако доступне јавне информације, али исто тако држава и локална заједница требају имати своју анализу у складу са одређеним стратегијама развоја и коришћења поједних ресурса,

- Due diligence укључује испитивање финансија, износа и вриједности имовине компаније, са упоређивањем бројева кроз одређени временски период и њихово поређење са конкурентима,

Примјер: Due Diligence је постала уобичајена пракса (и уобичајени појам) у САД доношењем Закона о хартијама од вриједности 1933. Тим законом трговци и брокери хартија од вриједности су постали одговорни за потпуно откривање материјалних информација о предметима које су продавали. Неоткривање ових информација потенцијалним инвеститорима је стварало кривичну одговорност трговаца и брокера.

Када се врши процјена/потенцијална трансакција активне или неактивне фирме, Due Diligence, у зависности од величине и активности предузећа, обрађује:

-Анализа капитализације компаније- Тржишна вриједност компаније, или укупна вриједност, показује колико је цијена акција промјенљива, колико је широко/велико њено власништво и потенцијална величина циљних тржишта компаније

-Трендови прихода, добити и маргина/лимита - у извјештају о приходу компаније наводе се њени приходи или нето приходи или добит.

-Конкуренти и индустрије - Када се стекне осјећај колико је велика компанија и колико зарађује, вријеме је да се дефинише величина индустрије у којој послује и конкуренција

-Показатељи валуације - Многи показатељи и финансијски упоредиви параметри се користе за процену компанија, али три најкориснија су: однос цијене и зараде (П/Е), однос цијена/зарада према расту (ПЕГ) и однос цијена према продаји (П/С).

-Управљање и власништво над акцијама - да ли компанију и даље воде њени оснивачи, или се управни одбор промијенио и има више власника

-Биланс стања - у консолидованом билансу компаније биће приказана њена имовина и обавезе, као и колико готовине има на располагању. Провјерите ниво дуга компаније и какав је у поређењу са другима у индустрији

-Историја цијена акција - инвеститори би требало да истраже и краткорочно и дугорочно кретање цијена акција и да ли је акција била промјенљива или стабилна. Упоредите профит генерисан кроз историју и утврдите како је он повезан са кретањем цијена.

-Могућности „разблаживања“ удјела у власништву - инвеститори треба да знају колико акција има компанија и како је тај број повезан са конкуренцијом. Да ли компанија планира издавање више акција? Ако је тако, цијена акција би могла да падне

-Очекивања -инвеститори би требало да сазнају какав је консензус аналитичара за раст зараде, прихода и процјене профита барем за наредне двије до три године. Инвеститори би такође требало да потраже анализе о дугорочним трендовима који утичу на индустрију и вијести специфичне за рад компаније о партнерствима, заједничким улагањима, интелектуалној својини и новим производима или услугама.

-Испитивање и других дугорочних и краткорочних ризика - Потребно је разумјети ризике у цијелој индустрији и ризике специфичне за компанију. Да ли постоје неријешена правна или регулаторна питања? Има ли нестабилног управљања? Инвеститори би требало да замишљају најгоре сценарије и њихове потенцијалне исходе. Ако нови производ пропадне или конкурент донесе нови и бољи производ, како би то утицало на компанију? Како би скок каматних стопа утицао на компанију?

Код случајева неактивних фирми, неактивних лежишта суштина ове анализе- Due Diligence-а остаје иста, односно неходно је питања и проблеме специфично према врсти минералне сировине и перспективности, обрадити и дати одговоре који ће **указати да ли нека минерална сировина или локалитет има стратешки, економски, финансијски, социолошки или неки други значај за локалну заједницу или не.**

1.1. Финансијски ефекти коришћења минералних сировина- организације рударских активности

Поред чињенице да су минералне сировине основа многих других видова привредних активности и производњи а тиме и покретач привредног развоја било које привреде рударство и геологија, поред, већ раније наведеног утицаја на број запослених односно покретања нових радних мјеста, има и веома значајно учешће у финансијско-економском погледу. Тако је поред плаћања пореза на промет, пореза на додатну вриједност, обавеза на лична примања запослених, свако предузеће које врши експлоатацију минералних сировина дужно да плаћа и концесиону накнаду. У вези са тим дајемо основне законске одредбе везане за прикупљање, расподјелу и коришћење средстава прикупљених по том основу.

Закон о концесијама РС (СлГласник РС бр 59/13, 16/18, 70/20,111/21) у члану 32 дефинише расподјелу и намјену средстава прикупљених по основу концесионе накнаде:

(1) Концесиона накнада за уступљено право из члана 29. став 3. тачка а) овог закона приход је буџета Републике, односно буџета јединице локалне самоуправе, зависно од надлежности за додјелу концесије.

ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА

(2) Концесиона накнада за коришћење из члана 29. Став 3. тачке б) овог закона за концесије које додјељује Влада дијели се између буџета Републике и буџета јединице локалне самоуправе на чијој територији се обавља концесиона дјелатност, у сразмјери:

- а) 30 : 70 за развијене јединице локалне самоуправе,
- б) **30 : 70 за средње развијене јединице локалне самоуправе,**
- в) 20 : 80 за неразвијене јединице локалне самоуправе и
- г) 10 : 90 за изразито неразвијене јединице локалне самоуправе.

(3) Концесиона накнада за коришћење из члана 29. Став 3. тачке б) овог закона за концесије које додјељује јединица локалне самоуправе приход је буџета јединице локалне самоуправе.

(4) Средства од концесионе накнаде која директно или након дијелења у сразмјери из става 2. овог члана представљају приход буџета јединице локалне самоуправе користе се намјенски, у инвестиционо-развојним пројектима за:

а) изградњу и реконструкцију: примарних инфраструктурних објеката (водовод, канализација, топловод, локални путеви и друго) и нових привредних капацитета који су у функцији привредног развоја и запошљавања и

б) заштиту животне средине (екологија).

в) друге потребе локалног развоја, те остале трошкове неопходне за функционисање јединице локалне самоуправе”

(5) Намјенска средства из става 4. овог члана јединица локалне самоуправе користе у складу са годишњим планом утрошка средстава од концесионе накнаде, који усваја скупштина јединице локалне самоуправе, за наредну годину.

Према Правилнику о концесионим накнадама и гаранцијама у области електроенергетике, енергената, рударства и геологије (Сл.Гласник РС бр 79/18) у члану 7, се одређују висине накнада за поједине врсте минералних сировина, а овдје дајемо само износе који си везани за одређене врсте минералних сировина које постоје на подручју Града Приједора (болдирани износи)

- **за металичне минералне сировине 5%,**
- **за архитектонско-грађевински камен 4%,**
- **опекарска глина 0,30 КМ/т,**
- **керамичка глина 0,50 КМ/ т,**
- **кварцни пијесак 0,40 КМ/т,**
- **кречњак 0,45 КМ/т,**
- **серпентинит 0,30 КМ/т,**
- **серпентинисани перидотит 0,35 КМ/т,**
- **доломит 0,40 КМ/т,**
- **перидотит 0,45 КМ/т,**
- **лигнит 2,6 КМ/т,**
- **мрки угаљ 2,8 КМ/т,**

ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА

- минералне воде 3,00 КМ/м³,
индустријске воде 0,30 КМ/м³

Да ли је ово добро законско рјешење !!!? Питање које није актуелно у овој ситуацији у смислу дефинисања потенцијалности рударских и геолошких активности и послова на подручју Града у овом тренутку, али је свакако предмет за детаљнију анализу и дискусију.

Када се говори о финансијским ефектима рада појединих рударских предузећа, прије свега треба говорити у њиховим условима пословања у смислу остваривања:

- предвиђених/пројектованих/пријављених капацитета,
- тржишних услова пласмана,
- дефинисања продајних цијена производа,
- саме употребљивости тих производа и њихове употребљивости на ширем или локалном тржишту.

Према приказаним подацима у овом материјалу везаним за капацитете постојећих концесионара, продајним цијенама и важећим одредбама прописа и закона везаних за рударство и геологију, само од концесионих накнада активних производних процеса би се требало прикупити између 4 и 5 милиона КМ, а узимајући 70 % припадајућег дијела Граду то би значило да би се требало прикупити 2,8-3,5 милиона КМ.

Уз то сетребају рачунати и порез на додатну вриједност, порез на добит, обавезе на лична примања запослених као и утицај на број радних мјеста и свих других бенефита од организовања рударских производних процеса.

Исто тако се може говорити и продајним цијенама појединих концесионара, односно услова при којима су цијене дефинисане и оправданост таквих износа, али се и томе треба урадити анализа, како је већ раније речено кроз одређене документе и материјале.

ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА

1.2. Преглед постојећег система организације и реализације послова, праћења, верификације и извјештавања у рударству и геологији

Слика 1 : Приказ sukcesивног извођења свих неопходних послова и активности при развоју рудника

ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА

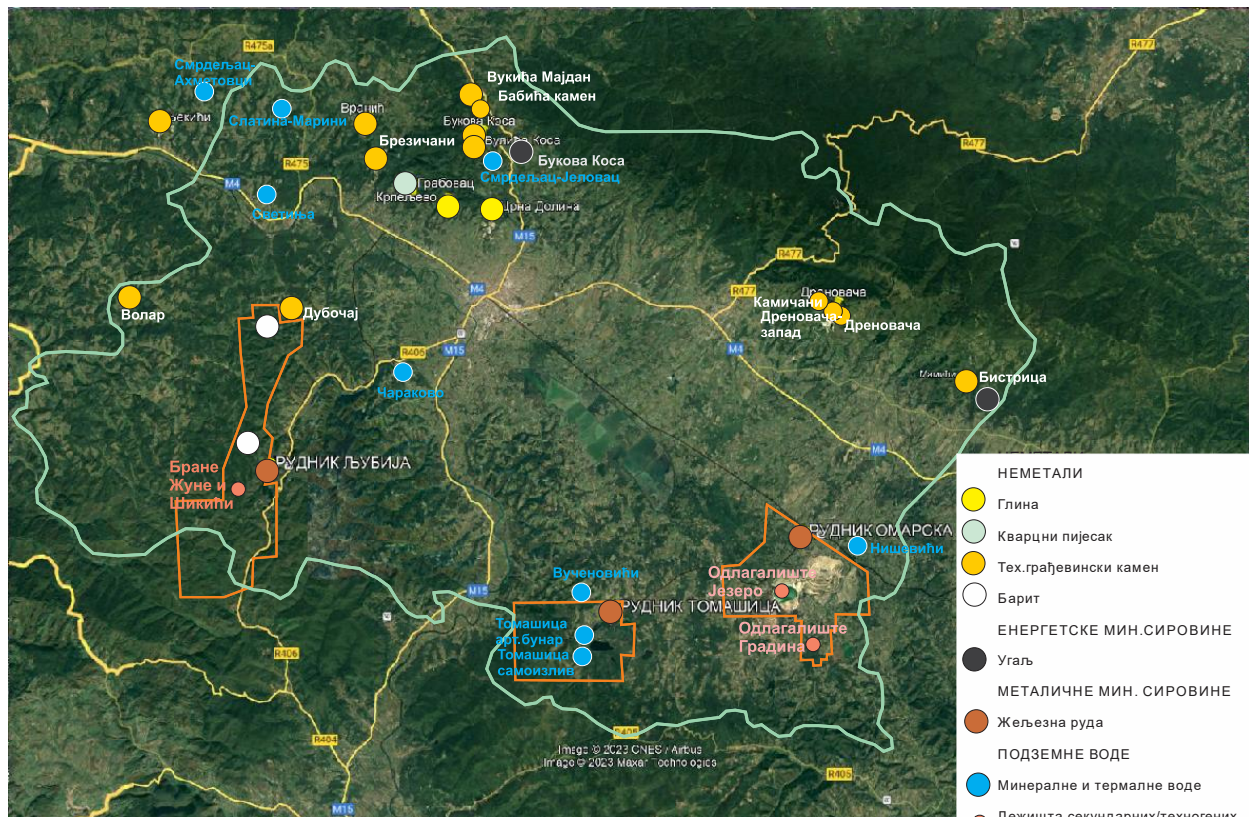

Народна скупштина Републике Српске има задатак да доноси Стратегију управљања минералним сировинама којом се утврђују мјере и активности које се предузимају ради остварења стратешких дугорочних циљева у области геолошких истраживања и експлоатације свих врста минералних сировина. Влада Републике Српске доноси акционе планове за спровођење Стратегије и сву другу законску регулативну и подзаконске акте којима се регулишу послови и активности у рударству и геологији.

Експлоатација минералних сировина у Републици Српској врши се искључиво путем концесије. Концесионар израђује план извођења рударских радова за наредну годину и извјештај о реализацији плана за претходну годину и исте доставља Министарству енергетике и рударства. Планови и извјештаји морају бити у складу са одобреном пројектном документацијом, на основу које је Концесионар и потписао уговор о концесији али и на основу које је добио Одобрење за експлоатацију. Управни надзор над примјеном одредаба Закона о рударству и прописа донесених на основу њега врши Министарство, слика 1. Инспекцијски надзор врши Републичка дирекција за инспекцијске послове - Инспекторат посредством надлежних инспектора.

Процес рударске експлоатације подразумијева низ активности и послова које је потребно урадити да би одређено правно лице могло да добије одобрење за експлоатацију и концесионо право на одређено лежиште минералне сировине. На слици 1 су приказане основне фазе у реализацији и развоју једног рударског пројекта.

2. ПРЕГЛЕД МИНЕРАЛНИХ РЕСУРСА И СИРОВИНА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА

Слика 2: Прегледна карта са просторном диспозицијом појединих врста минералних сировина на подручју Града Приједора

2.1. ЛЕЖИШТА МЕТАЛИЧНИХ МИНЕРАЛНИХ СИРОВИНА

На слици 2 су приказане локације постојећих рудника жељезне руде:

1. Рудник Љубија-жељезна руда
2. Рудник Омарска- жељезна руда
3. Рудник Томашица-жељезна руда
4. Рудник Томашица-пигменти

1.2.1. Преглед/историјат производње жељезне руде

Рудници жељезне руде у приједорској регији имају веома дугу традицију, значај па и потенцијал у будућности. Рудници жељезне руде "Љубија" и данас "Arcelor Mittal Rudnici" Приједор, као произвођач жељезних руда налазе се у сјеверозападном дијелу Републике Српске и Босне и Херцеговине. Током експлоатације у последњих стотину година су изграђена три рудника: "Љубија", "Томашица" и "Омарска". Налазе се југозападно, југоисточно и источно од града Приједора, на удаљености од 14 до 25 километара. Рудоносно подручје, односно Санско - унски палеозоик, површине око 1200 km² заузима простор између Новог Града, Приједора, Бронзаног Мајдана, Санског Моста и Будимлић Јапре. Ово подручје је могуће и даље истраживати и потенцијално представља основу за наредна геолошка истраживања.

До 1992. године Рудници "Љубија" су били главни снабдјевач жељезном рудом капацитета за производњу челика у Југославији - жељезаре Јасенице, Сисак, Зеница, Смедерево, као и челичана у иностранству - Дунај Фер Мађарска, Галац Румунија и др.

Копање односно експлоатација жељезне руде и производња жељеза на подручју Љубије траје од самог почетка жељезног доба, а то је период од преко двије хиљаде и пет стотина година. Најмање пет вијекова п.н.е., Феничани трагајући за златом и сребром, а затим за жељезом, кренули су уз обале средоземног мора у сва подручја богата рудама, те су тако стигли и у ове крајеве. Изградили су руднике и топионице чија је технологија била примитивна, али примјерена тадашњем времену. Интересантно је да су Феничани били трговци који су искориштавали туђе богатство, па им је као радна снага служило локално становништво. Рудоносни терени су били богати шумама и водотоцима и уз њих су настајала рударска насеља. Наиме, многобројни изданци руде, привукли су на ова подручја илирска племена, Римљане, Сасе, Словене, Турке и друге.

Вијековима се на овом простору руда копала и топила уз скроман, али примјетан напредак у копању и примјени алата и процесу топљења и копања. Лежишта троске и трагови прастарог рударства нађени су на многим локалитетима ове регије, као што су: Каменград, Сасина, Бронзани Мајдан, Стари Мајдан, Стара Ријека, Бришево, Љубија, Видрењак, Будимлић Јапра, Челопек, Благај, Тевановићи, Томашица, Мракодол. То је свједочанство да је овдје од давнина копана жељезна руда и произвођено жељезо/гвожђе (<https://rzrljubija.com/istorija.aspx>, преузето септембар 2020).

Почетак индустријске се веже за окупацију/анексију Босне и Херцеговине 1878. године, када су аустроугарске власти сва рудна блага у Босни и Херцеговини прогласиле државном својином, приступили истражним радовима, при чему су утврђене знатне количине жељезне руде на подручју Љубије. Због великог значаја ове руде настала је свађа између Аустрије и Угарске о томе коме ће припасти право на експлоатацију. Развила се полемика да ли подићи жељезару у Приједору, што је био став Аустрије, или сирову

ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА

руду извозити у Угарску, што је био став Угарске. Међутим Први свјетски рат омео је све рачуне "партнера" и до изградње жељезаре није дошло, али је дошло, због велике потребе за жељезом, до форсираног отварања индустријског рудника жељезне руде. Рудник је отворен 1916. године због ратних потреба Аустроугарске монархије на брду Јаворик код Љубије и ова година се узима као почетак индустријске експлоатације жељезних руда на нашим просторима. У Руднику "Љубија", који је у то вријеме био најмодернији рудник у Европи, достигнут је капацитет од 300.000 тона жељезне руде. Руда је одвожена у жељезаре Аустро-угарске монархије.

У периоду између првог и другог свјетског рата задржана је инсталирана технологија и техника уз одговарајућа ширења откопаних простора и транспортних путева, замјену и допуну утоварне и транспортне опреме, отварање копова на подручју Јужних рудишта, изградњи утоварних бункера и ваздушних жичара од локалитета Литице, Градине и Козина до главног утоварног бункера у Љубији.

Послије другог свјетског рата Рудник "Љубија" је опремљен савременом рударском опремом, отворени су нови површински копови и изграђено је постројење за обогаћивање руде. Године 1967. изграђен је нови, савремени рудник Томашица, а 1985. године отворен је, тада најсавременији рудник жељезне руде у Европи, Рудник "Омарска". Највећа производња достигнута у Рудницима "Љубија" 1988. године је износила 4.198.273 тона равне руде, 3.552.600 тона робне руде и 13.768.768 тона отквивке и јаловине.

1.2.2. Производња жељезне руде данас

Због ратних дешавања у Босни и Херцеговини од 1991. до 1995. године, распада Југославије и транзиције у Босни и Херцеговини производња није могла бити настављена без учешћа стратешког партнера. За наставак производње жељезне руде на подручју Босне и Херцеговине изразила је интерес тада Компанија LNM (сада Arcelor Mittal), која је заједно са РЖР "Љубија" а.д. основала предузеће са сједиштем у Приједору - ArcelorMittal Prijedor, д.о.о. Захваљујући овој компанији комерцијална производња концентрата жељезних руда настављена је на Руднику "Омарска" крајем 2004. године. Однос улагања средстава и право одлучивања је формирано на паритету 51 : 49 % у корист "Mittal"-а.

Годишњи обим производње износи 1,5-2,1 милиона тона концентрата жељезних руда, а цјелокупна производња је отпремана у жељезаре компаније "ArcelorMittal" у Пољској, Чешкој Републици, Алжиру и Румунији. Рудници "Љубија" и "Томашица" још увијек нису у функцији.

Данас се већина производње жељезних руда пласира жељезари ArcelorMittal Зеница, чиме се ојачава економија како Републике Српске тако и Босне и Херцеговине. У времену од 1916. до 1992. године Рудници жељезне руде "Љубија" су произвели и продали жељезарама 73.154.049 тона руде а до данас је произведена количина жељезне руде

ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА

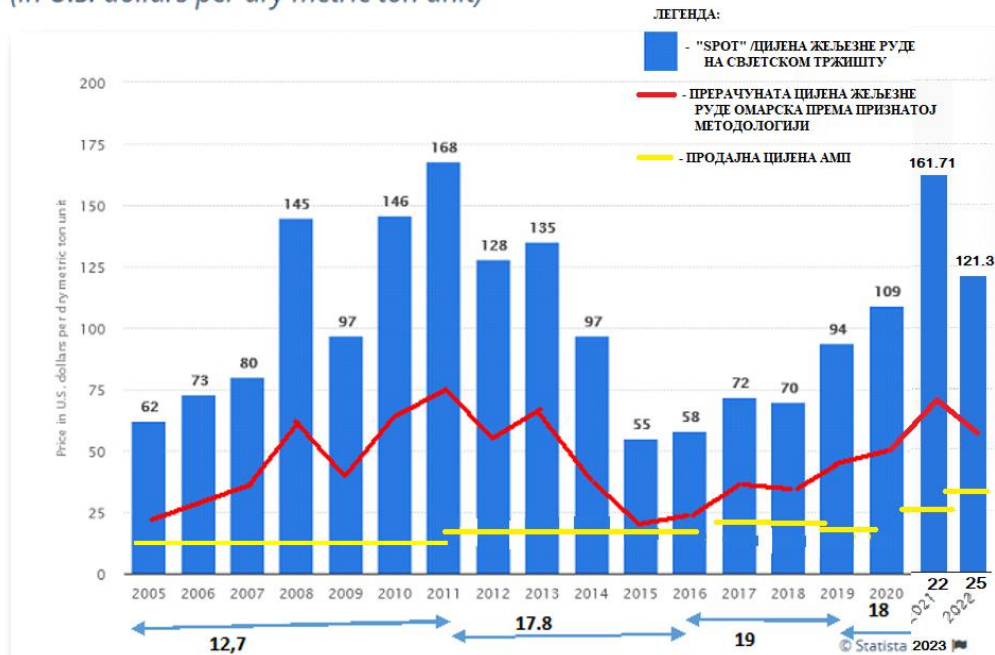

прешла износ од 100 милиона тона. Од тада па до данас производња се одвија успјешно и у континуитету. Сама производња се данас одвија на површинским коповима у Руднику „Омарска“ односно површинском копу „Бувач“. Компанија ArcelorMittal Prijedor, д.о.о. Приједор данас запошљава до 800 радника (<https://prijedor.arcelormittal.com>, преузето септембар 2020).

Chemicals & Resources > Mining, Metals & Minerals

Iron ore prices from 2005 to 2022

(in U.S. dollars per dry metric ton unit)

Слика 3: Преглед цијена жељезне руде на свјетском тржишту, процијене цијене жељезне руде из Приједора и продајних цијена АМП ка Зеници

1.2.3. Перспективе производње жељезне руде

Обзиром да се експлоатација одвија на Руднику Омарска о перспективама рада на том Руднику би најбоље одговоре дала сама компанија АМП, која планира и изводи све рударске радове и послове и која има најактуелније податке о преосталим резервама на том лежишту.

С тога је пажња усмјерена на Љубију, позната и као рудник Љубија и Источна рудишта, позната као рудник Томашица.

ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА

На локалитетима – рудницама Љубија и Томашица ради се о неколико типова руде са различитим минералошким и хемијским саставом који је управо зависио од металогенетских услова у Љубијској области:

- хидрооксидне руде/лимонит на Руднику Љубија: површински копови који су били већим и мањим дијелом у експлоатацији прије грађанског рата у БиХ и то Вукуља А, Цигануша, Шкорац, Козин-Бјељевац, Јерковача Б. На Руднику Томашица ту се може говорити о лежиштима Блатњак и С.Томашица.

- карбонатне руде/сидерит и лимонитизовани кречњак: површински копови са претходном експлоатацијом у периоду до деведесетих година прошлог вијека и то Адамуша, Јерковача Б и Козин Бјељевац. На Руднику Томашица то је био случај са лежиштем Ј.Томашица на којем је завршена експлоатација

- базичне руде рудника Љубија: површински копови Шкорац, Цигануша-Паљевине, Козин-Бјељевац и Паљевине југ.

- лимонитне оксидне руде рудника Видрењак, који није био у експлоатацији али постоји солидан ниво резултата геолошких истраживања који је омогућио израду и овјеру геолошких резерви. Количина доказаних резерви износи око 13.000.000 тона .

Рудник Томашица

У оквиру једног рудног тијела среће се више литофацијалних врста. Највеће концентрације гвожђа су у депресијама палеорељефа, односно фосилним долинама. Разликују се слиједећи типови руде:

- Комадасти лимонит који је, као лимонитна дробина, краће предепонован у фосилне долине и цементован прашинастим лимонитом и брандом,
- Прашинасти лимонит, настао као продукт хемијских процеса трансформације карбонатних руда, транспортован на краћим одстојањима и гранулометријски асортиран,
- Бранд је прашинасти лимонит у смјеси са алофаноидном глином. Међупростори су запуњени глином или хидроксидом гвожђа, а визуелно подсјећа на прашинасти лимонит, од којег се разликује већим садржајем SiO_2 и Al_2O_3 и гранулометријским саставом.

Томашичко рудно поље одликује се специфичном геолошком грађом и карактеристикама рудних и рудоносних формација гвожђа. Сачињавају га лежишта: Јужна Томашица, Сјеверна Томашица, Блатњак, Шилези-Станковићи, Дабића Брдо, Тевановићи, Топића Брдо, као и рудне појаве Буснови, Јукићи, Мачковац, Ожеговац, Поток Томашица (изворишни дио), Шпирићи, Ристин Гај, Бојићи и др. Ова лежишта и појаве налазе се у селима Буснови и Томашица. Стање ових лежишта, као и њихова површина, дати су у табели 1.

ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА

Табела 1: Стање рударских радова и површине захваћене рударским радовима

Лежиште	Стање рударско-геолошких радова	Површина (ha)
Јужна Томашица	Завршена експлоатација	55
Сјеверна Томашица	Обустановљена експлоатација	27
Блатњак	Обустановљена експлоатација	33,6
Тевановићи	Завршена експлоатација	14
Дабића брдо	Детаљно истражено	6
Шиљези - Станковићи	Није вршена експлоатација	10
		145,6

Рударска експлоатација је у потпуности завршена на Јужној Томашици и мањем лежишту Тевановићи. Сјеверна Томашица и Блатњак су интересантни и са становишта експлоатације жељезне руде у циљу производње природних пигмената (оксида гвожђа). Истражни простор је добро истражен, те су углавном познате резерве и типови руде. Степен искориштености геолошких резерви је изузетно низак због изузетно неправилних рудних тијела, високог учешћа руде ниског квалитета ($Fe < 40\%$), велике дубине залијегања појединих рудних тијела и индустријског круга који се налази на рудном пољу Сјеверна Томашица. Укупне геолошке резерве Источних рудишта- Рудника Томашица износе око 54×10^6 тона при чему су категорије C_1 и C_2 заступљене са преко 80 %. Експлоатационе резерве Рудника Томашица дате су у табели 2.

Табела 2: Експлоатационе резерве Рудника Томашица

РУДА	КОЛИЧИНА, t	КВАЛИТЕТ		
		Fe, %	Mn, %	SiO ₂ , %
БЛАТЊАК- бренд, лим.бренд	2 179 900	46,57	3,49	9,53
СЈЕВЕРНА ТОМАШИЦА-бренд, лим.бренд	6 027 000	45,74	3,05	11,76
ШИЉЕЗИ-СТАНКОВИЋИ-бренд, лим.бренд и лимонит	582 800	46,79	2,12	12,67
Свеукупно	8 789 700			

Техно-економске анализе за Рудник Томашица нису рађене до сада а за то постоји неколико разлога:

- непостојање интереса за руде квалитета који постоји на том Руднику
- веома неповољни искуствени подаци везани за трошкове припреме и обogaћивања (процес сушења руда који је има норматив утроска мазута 7-10 l/t) што изискује детаљну анализу и пројектовање одређених измјена у смислу трошкова енергената на том постројењу,
- постојање великих водених акумулација које су изузетно интересантне за коришћење у виду водоснабдијевања становништва или производње питке воде, тако да је неопходно првобитно урадити упоредну техно-економску анализу коришћења овог експлоатационог поља, како би се добили одговори у ком правцу

ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА

- треба даље усмјерити коришћење овог простора. То је веома захтјеван посао за који предузеће РЖР Љубија до сада није имало довољно средстава и кадрова да уради,
- постојање великих количина вода свакако додатно економски оптерећује покретање експлоатације жељезне руде јер је потребно претходно извести припремне радове и испумпавање великих количина воде.

Рудник Љубија

Експлоатационо поље Љубија, колоквијално познати као рудник Љубија, дијели се у три рудна поља: Видрењак, Централна рудишта и Јужна рудишта.

Табела 3: Стање рударских радова и површине захваћене рударским радовима

Рудно поље	Лежиште	Стање рударско-геолошких радова	Површина (ha)	Стање имовинско-правних односа
Видрењак	Грбићи-Ченгије	Детаљно истражено	39,4	Није експрописано
	Хрвати	Детаљно истражено	18,6	Није експрописано
Централна рудишта	Адамуша	Обушављена експлоатација	19,3	Потпуно експрописано
	Доња Литица	Завршена експлоатација	6,1	Потпуно експрописано
	Горња Литица	Завршена експлоатација	2,6	Потпуно експрописано
	Горња Литица А	Завршена експлоатација	6,1	Потпуно експрописано
	Горња Литица Ц	Завршена експлоатација	4,7	Потпуно експрописано
	Редак 1 поље А	Завршена експлоатација	3,1	Потпуно експрописано
	Редак 1 поље Б	Завршена експлоатација	6,2	У зони експропријације 75% површине
	Редак 1 поље Ц	Завршена експлоатација	2,5	Потпуно експрописано
	Редак 1 поље Д	Детаљно истражено	4,4	Потпуно експрописано
	Редак 2	Завршена експлоатација	5,9	Потпуно експрописано
	Брегови	Завршена експлоатација	4	У зони експроприј 50% површине
	Јазавац	Завршена експлоатација	5	Потпуно експрописано
Јужна рудишта	Баришићи	Истражено, урађен руд. пројекат	5,3	Није експрописано
	Бришево поље А	Завршена експлоатација	13,6	У зони експроприј 95% површине
	Бришево поље Б	Завршена експлоатација	1,7	У зони експроприј. 75% површине

ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА

Свако рудно поље састављено је од више лежишта у различитим фазама истражености и експлоатације.

Вриједи напоменути да се већи дио лежишта која припадају рудном пољу Јужна рудишта налазе у општини Оштра Лука, од којих је дио лежиште Цигануша-Шкорац тренутно у поступку покретања експлоатације од стране АМП.

У љубијској металогенетској области раздвојени су слиједећи генетски типови који су уједно и економски типови орудњења:

- примарна сидеритско-анкеритска рудна тијела
- секундарна аутохтона лимонитна рудна тијела тзв. "жељезни шешири"
- секундарна алохтона (преталожена) рудна тијела.

У лежиштима ове рудне формације разликују се два основна типа руде гвожђа и то: карбонатни, којем припада више типова сидерита, и оксидни, са неколико типова лимонита. Заступљеност појединих типова руда у појединим лежиштима је неравномјерна. У табели 3 су приказана лежишта и њихово стање.

Геолошке билансне резерве жељезне руде на Руднику Љубија дате су у табели 4:

Табела 4: Експлоатационе резерве по типовима руде на дан 01.04.1992

Укупно по типовима руде	Маса(t)	Fe(%)	SiO ₂ (%)	CaO+MgO (%)	GŽ(%)	Јаловина	BaSO ₄ (%)	P/J t/t
I (оксидне-лимонит) Вукуља "А", Цигануша Шкорац, Козин Бјељевац Јерковача"Б"	2.299.600	42.83	6.27	11.50		8.300.000		1: 3.6
II (карбонатне-сидерит) Адамуша, Јерковача"Б" Козин Бјељевац	1.086.800	36.15	6.71			3.664.000		1: 3.37
III (базичне-карбонатне) Шкорац, Цигануша Паљевине Козин Бјељевац, Паљевине јуж. дио	11.975.000	26.85	2.51	22.78	33.6 6	50.450.000		1: 4.2
IV (оксидне+барит) Видрењак	13.828.800	40.83	13.57			29.030.000	5.74	1: 2.1
УКУПНО	29.190.200					91.444.000		1: 3.13
V(Барит+оксидне)	817.900	19.47	7.11			1.720.000	44.79	1 : 2.1
СВЕУКУПНО	30.008.100					93.164.000	44.79	1: 3.2

ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА

Имајући у виду напријед наведене податке сагледавање дугорочне перспективе Рудика Љубија и Томашица би се могла приказати кроз следеће ставове:

- Рудник Томашица посједује одређене количине резерви жељезне руде које су остале у контурама површинских копова Сјеверне Томашица, Блатњак и Шилези Станковићи. Те резерве имају квалитет који није превише атрактиван због чињеница да се на тим просторима данас налазе велике вјештачке акумулације воде уз напомену да је до сада коришћена технологија припреме економски и технолошки лимитирана. Неопходно је урадити детаљну техно-економску студију о потенцијалности и перспективи потенцијалног вађења ових руда са аспекта технолошки и економски одрживог рада на том Руднику. Обзиром да се ради о значајним количинама руде потребно је урадити један такав документ који би дефинитивно дао одговор да ли овај простор и даље сматрати потенцијално експлоатационим пољем или тражити нову намјену за тај простор (водоснабдјевање, шумарска производња, индустријска зона за друге видове производње и др.....). Поред наведених отежавајућих аргумената стоји и чињеница да опрема није одржавана последњих 25 година што изискује одређена почетна улагања, али чињенице да сви инфраструктурни објекти постоје, да је коефицијент откривке повољан ради већ раније вршених рударских радова те да се највећи дио ове сировине може користити и за производњу природних пигмената (а не само као жељезна руда) говоре да извјесна потенцијалност постоји.
- Рудник Љубија се треба ,са својим преосталим резервама, сагледавати као цјелина у смислу експлоатационог поља Љубија, јер постоје одређене резерве хидроксидних и карбонатних руда које су готово откривене и за које није потребно радити додатна истраживања и потпуна нова документација (потребно практично иновирање). Те количине би помогле да Рудник крене са производњом а да се инвестиције у постројење за прераду и израда документације па и вршење нових додатних геолошких и технолошких истраживања може изводити сукцесивно са експлоатацијом почетних количина руде на поменутих локацијама (табела 4) у периоду 5- 7 година. Експлоатационо поље Љубија се на такав начин може најрационалније искористити, јер парцијално пројектовање и издавање концесије на поједине локалитете који имају највећи степен откривености и истражености руде, па и најбољи квалитет, може краткочрно да активира овај Рудник и да значајно смањи дугорочност и рационалност коришћења овог ресурса.

2.2. ЛЕЖИШТА НЕМЕТАЛИЧНИХ МИНЕРАЛНИХ СИРОВИНА

У наредном дијелу текста се даје преглед важећих концесија на експлоатацију, истражених лежишта без носиоца концесионог права техничког грађвинског камена, глине и кварцног пијеска, слика 2.

1. Дреновача-технички грађевински камен (кречњак)
Концесионар: предузеће АрселорМитал рудници Приједор (до 2051.)
Резерве: А + В + С1- 29 801 000 m³ Данас са подјелом (Камичани и Дреновача Запад) у овом експлоатационом пољу око 5 000 000 m³
Капацитет производње до **400.000 m³**
2. Камичани-технички грађевински камен (кречњак)
Концесионар: Концесионар: „Јапра“ а.д. Нови Град (до 2030.)
Резерве: 7.200.000 m³ ч.м. А + В + С1
Капацитет производње је предвиђен до **100.000 m³**
3. Дреновача Запад--технички грађевински камен (кречњак)
Концесионар: „Нискоградња Марјановић“ д.о.о. Приједор (до 2051)
Резерве: 14 128 035 m³ ч.м. А + В + С1
Капацитет производње: до **200.000 m³**
4. Лежиште Брезичани-технички грађевински камен (доломити+серпентинити)
Концесионар: нема и није у раду
Резерве: 1.366.455 m³ ч.м доломита и око 890.000 m³ ч.м серпентинита
Капацитет: **30.000 m³г.м.**
5. Лежиште Црна Долина (глине)
Концесионар: додијељена концесије (ове године „Неметали ад Приједор)(20___)
Резерве: 7.176.952 (2.037.000+ 2.034.341) тоне глина првог и другог квалитета (тако су категорисане према Елаборату из 2019. године), Прије је категоризација била на керамичке и опекарске са 4 разреда квалитета, али је то вјероватно рационализовано из разлога једноставнијег јефтинијег истраживања
Капацитет: **100.000 -200.000 тона глине**
6. Лежиште Крпељево (глине)
Концесионар: нема концесије и није у раду
Резерве: 3.927.000 тона А + В + С1
Капацитет: **100.000 – 200.000 тона годишње**
7. Лежиште Вранић- технички грађевински камен – серпентинит
Концесионар: „Нискоградња Марјановић“ д.о.о. Приједор (до 2025)
Резерве: 500.000 m³ч.м.
Капацитет: до **100.000 m³**

ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА
ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА

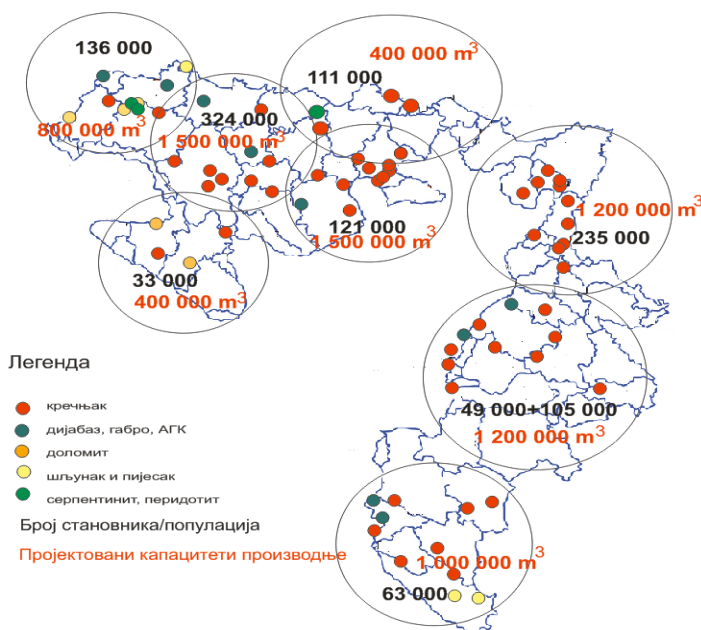
8. Лежиште Вукића Мајдан- технички грађевински камен – серпентинит
Концесионар „Приједорпутеви“ а.д. Приједор (до 2058.)
Резерве: 1.600.000 m³ч.м. А + В + С₁
Капацитет: До **50 000 m³ ч.м.**
9. Лежиште Мамићи- технички грађевински камен – серпентинисани перидотит
Концесионар: Нискоградња Марјановић“ д.о.о. Приједор (ове године)
Резерве: 2.734.951 m³ ч.м. А+В+С₁
Капацитет: до **300.000 m³** чврсте масе
10. Лежиште Букова коса- технички грађевински камен – серпентинит
Концесионар: „НЕК 03“ д.о.о. Приједор,
Резерве: 3.936.043 m³ч.м. А + В + С₁
Капацитет: **50.000 (100.000 m³ч.м)**
11. Лежиште Вулића коса- технички грађевински камен – серпентинит
Концесионар: Истражено ”ЕКО-ЕУРО ТИМ” д.о.о. Бања Лука
Нема поузданих информација о активностима
12. Лежиште Волар- технички грађевински камен-доломит
Нема информација о тренутном стању и активностима а 2012. инвеститор
"Domicat" д.о.о. Приједор истражио лежиште. Прогнозне резерве 460.000 тона али нема потврде о резервама
13. Лежиште Дубочај-технички грађевински камен
Раније је лежиште истраживани али никада у потпуности и нема званичних активности на њему. Прогнозне резерве 2001. године износиле 960.000 m³ч.м.
14. Лежиште Бабића камен- технички грађевински камен – серпентинит
Концесионар: БАБИЋ- ПРЕВОЗ д.о.о. Козарска Дубица (до 2051)
Резерве: Резерве: 500.000 m³ч.м.
Капацитет: до **50.000 m³**
16. Лежишта барита (Видрењак, Жуне),
Концесионар: нема и није активно
Резерве; Није довољно истражено да се резерве елаборирају
Капацитет. Непознат, потенцијално до 100.000 тона годишње
17. Лежиште Грабовац (кварцни пијесак),
Концесионар: нема и није активан
Резерве: 1.350.000 тона (потенцијалне 4.500.000 тона)
2016. АД Јапра Пројекат:прогнозне 1.940.000+1.930.000 тона
Капацитет: до 50.000 тона

Рационалност и (не)постојање стратешког приступа додјели концесија на подручју Републике Српске се може видјети на примјеру односно прегледу концесионих права на производњу/експлоатацију техничког грађевинског камена.

ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА

Бања Лука и бањалучка регија : 10 концесија, од чега и 8 концесија на кречњак- ТКГ и двије на дијабаз.
Добој и Теслић: 11 концесија од чега 10 на кречњак и габро као АГК.
Град Сарајево: 6 концесија од чега 5 на кречњак и 1 на АГК
Источни дио Републике Српске: 5 концесија и свих 5 на кречњак
Херцеговина: 11 концесија од чега 7 кречњак, 2 шљунак и пијесак и 2 АГК
Сјеверисток Републике Српске-Бијељина и Угљевик: 11 концесија од чега 10 на кречњак и 1 на кварци пијесак
Сјеверни дио-Посавина: 4 концесије од чега 3 на кречњак и 1 перидотит
Регија Приједор: 18 концесија од чега су 3 кречњак, 2 на дијабаз, 5 на доломит, 7 за серпентинит и 1 за шљунак и пијесак
Југозападни/западни дио Републике Српске: 4 концесије од чега 2 за кречњак и 2 за доломит

Слика 4: Приказ локација техничког грађевинског камена у Републици Српској на којима постоји концесионо право одређеног правног субјекта

Ако се узме да је број становника, према последњем попису у Републици Српској, приближно око 1200000 људи, могуће је оцијенити рационалност производних капацитета техничког грађевинског камена у односу на потенцијално тржиште и број становника. При томе предвиђени инсталисани капацитети каменолома омогућавају 8,3 m³/ст а рецимо свјетска пракса је данас да се производи око 3,4 m³/ст.

Неопходно је навести да се на подручју Града Приједора налазе све потребне сировине за производњу **цемента**, што је видљиво већ и из претходног материјала, али је неопходно рећи да постоји и одређена документација у Рударском институту Приједор везана за анализу исплативости и услове реализације једног таквог пројекта.

2.3. МИНЕРАЛНЕ И ТЕРМОМИНЕРАЛНЕ И ПИТКЕ ВОДЕ

Овдје се даје преглед једног броја изворишта минералне или термоминералне воде на којима су у прошлости урађена одређена „парцијална“ испитивања, али је за њихово потпуно дефинисање потребно да се изврше сва геолошка, хидрогеолошка и балнеолошка испитивања и истраживања како би се иста могла сматрати валидним сировинама или ресурсима према важећој законској регулативи. Овдје се даје листа потенцијалних локалитета у смислу коришћења минералних и термоминералних вода:

2.3.1. Минералне воде

1. „Смрдељац“ – Јеловац- самоизлив/природно истицање спада у најјаче сумпорне изворе, **0,2066** H₂S, g/l (на имању Кнежевића)
2. Марини (Кесари) – "Слатина"-самоизлив/природно истицање
3. Ахметовци – "Смрдељац"- самоизлив/природно истицање
4. Горња Драготиња – "Смрдељац"-Светиња- самоизлив/природно истицање сулфатно-карбонатно- калцијумско-магнезијумске воде, са минерализацијом 3,54 g/l, температуром од 14°C и издашности 1,0 l/s.
5. Бунар Томашица - самоизлив сумпорасте воде –индустријски центар-бунар самоизлив оптималан капацитет бунара од 8 l/s (самоизлив у износу од 2,0 l/s). 16-20 mg/l
6. Томашица: артешки бунар са отопљеним H₂S- бунар самоизлив. Измјерен је и капацитет бунара и он је износио Q = 2,26 l/s. Бактериолошки вода је и овај пут била исправна. На бунару и данас постоји самоизлив воде. При отвореном отјецању гас H₂S издвојио у атмосферу.
7. Буснови- Бушотина BUS - 1 - бунар самоизлив.
8. Нишевићи-артешке воде- бунар самоизлив

2.3.2. Термалне воде

9. Вученовићи -Артешка вода се појавила на регионалној бушотини VЃ – 5 Овдје би требало испитати однос са термоминералним водама Санске Илице те прогнозирати могућност захватања воде више температуре.
10. Извор Чараково
Воде су HCO₃-Ca-Mg типа, температуре 23°C, што је значајно већа температура од температуре ваздуха карактеристичне за ово подручје.

2.3.3. Питке воде

Алувијални седименти ријеке Сане у подручју Приједора, представљени шљунковима, спадају у веома добро водопрпусне стијене и на том локалитету су формирана су сљедећа изворишта: Матарушко поље, Приједорчанка и Тукови са укупним капацитетом од 300 l/s.

На подручју Приједора постоји око 50 каптираних извора и бунара средњих капацитета који се користе за локално снабдијевање питком водом.

Поред тога неопходно је дефинитивно завршити процес дефинисања потенцијалности подручја експлоатационог поља Томашица у погледу водоснабдијевања становништва.

2.4. ЕНЕРГЕТСКЕ СИРОВИНЕ - УГАЉ

На простору општине Приједор угаљ се налази у склопу доњо-миоценске и плиоценске серије. Угаљ у плиоценској серији је танке дебљине и лоших калоријских карактеристика, те се овај угаљ може сматрати занимљивом геолошком појавом. Могућност налазка рудних резерви задовољавајућег квалитета и количина у овој серији је релативно мала, те се може евентуално очекивати у мањим џеповима. Плиоценска серија простире се на јужном ободу планине Козаре, са десне стране ријеке Сане, те на простору између лијеве обале Сане и десне обале Љубијске ријеке, у селима Бишћани и Ризвановићи.

Седименти миоценске старости простиру се на већем простору сјеверно од ријеке Сане. Истраживања угља у овим слојевима вршена су на два локалитета, у селима Марини и Велико Паланчиште. Ипак, простирање ових слојева је знатно шире. Ови слојеви се дјелимично или у потпуности простиру на подручју села Доња Драготиња, Горња Драготиња, Марини, Горња Јутрогашта, Брезичани, Горњи Јеловац, Црна Долина, Чејреци, Велико Паланчиште, Мало Паланчиште, Дера, Горњи Гаревци, Козаруша и Горња Пухарска. Ови слојеви испрекидани су значајним расједним покретима, те је њихово пружање тешко предвидиво. Откривање мањих лежишта угља из ове серије је извјесно, али је неопходно вршити додатна истраживања на ширем подручју. На основу доступних истраживања, може се закључити да овај угаљ има повећане садржаје сумпора, који су на неким дијеловима серије екстремних вриједности.

Велико Паланчиште

У селу Велико Паланчиште, на локалитету Букова Коса, вршена је експлоатација угља у току Другог свјетског рата. Експлоатација је заустављена због повећаног садржаја сумпора, као и примитивне технологије копања. Предузеће РЖР Љубија је током осамдесетих година прошлог вијека вршило детаљна геолошка истраживања на овом простору, бушењем десет истражних бушотина, укупне дужине 932 метра.

На основу података у табели 5, јасно је да угаљ у природном стању има одређене добре, као и одређене проблематичне карактеристике. Горња топлотна вриједност је 11 035 kJ/kg, док је доња 10 218 kJ/kg, што представља угаљ добре горивости и топлотне моћи. Садржај сумпора је са друге стране 10,3%, што представља екстремно високе вриједности. Угљоносност на локалитету Букова Коса је 9,16 t/m². Дебљина чистог угљеног слоја је 6,5 m, док је запреминска маса 1,41 g/cm³. Садржај сумпора у угљу се креће од 4,29% до 15%, што је у сваком случају веома висока вриједност. Примјетно је повећање топлотне моћи са повећањем садржаја сумпора.

Табела 5: Карактеристике угља на локалитету Букова Коса

Аналитички подаци	Са укупном влагом	Сушен на ваздуху	Без влаге	Без влаге и пепела
Влага %	21,73	9,39	-	-
Пепео%	35,47	41,05	45,07	-
Испарљиве материје %	28,88	33,11	37,17	68,58
Сагориве материје %	42,30	49,56	54,93	100,00
С - Fix	13,82	15,99	17,76	33,83
Кокс %	49,29	57,03	62,79	33,83
Сумпор сагориви %	8,66	10,06	11,08	19,78
Сумпор везани %	1,64	1,92	2,14	-
Сумпор укупни %	10,30	11,98	13,22	-
Горња топлотна граница kJ/kg	11,035	12,822	14,238	25,583
Доња топлотна граница kJ/kg	10,218	11,745	13,868	24,919
Специфична маса kg/dm ³	-	1,48	-	-
Запреминска маса, kg/dm ³	1,41	-	-	-

Претходно наведено указује на потребу високоиндустријских постројења за пречишћавање сумпора у случају ложења овог угља у термоелектранама. На основу до сада урађених истраживања, процјењује се да су геолошке резерве на овом простору око 6 милиона тона (простор до Божића), иако истраживања нису урађена до сада у потребном обиму да би се резерве могле елаборирати и верификовати у надлежном Министарству

ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА

енергетике и рударства у Влади Републике Српске. Угаљ се појављује на изданцима на терену, а подаци са бушотина показују да угаљ залијеже до дубине од 60 m на већини бушотина, док на једној залијеже на око 80 m, те на бушотини која је одвојена расједом залијеже и до 150 m. Дебљина угљеног слоја је између 4 и 15 m (рачунајући све прослојке и слојеве).

Неопходна су додатна детаљна геолошка истраживања са свим лабораторијским испитивањима у потребном обиму, као и израда цјелокупне пројектне документације уз поштовање свих законских одредби у смислу добијања концесије на експлоатацију, заштиту животне средине, уклапања у постојеће просторно-планске документе и др. Познате до сада, углавном прелиминарне карактеристике овог угља, које су поменути ранијим истраживањима урађена, дате су у табели 5.

Марини

РЖР Љубија је током осамдесетих година прошлог вијека извео девет истражних бушотина на подручју села Марини, од којих је пет позитивно. Укупна дужина ових бушотина је 1 106 метара. Угаљ набушен на овом локалитету има нешто лошији квалитет, јер је раслојен и прожет појавама интеркалација угљевитих глина између слојева чисте угљевите супстанце. Осим тога, на изданачким зонама је захваћен оксидацијом. Тектоника истражног подручја је неповољна, усљед постојања више расједа. Угаљ се појављује на изданцима на терену, а подаци са бушотина показују да угаљ залијеже до дубине од 50 m. Тектонска активност истражног простора је интензивна, што доводи до помјерања угљеног слоја, а такође оставља могућност да угаљ залијеже на већим дубинама. Процијењена дебљина чистог угља на лежишту у Маринима је 5 m. Запреминска маса угља је $1,34 \text{ g/cm}^3$. Угљоносност је одређена на $6,7 \text{ t/m}^2$. Осим тога, топлотна моћ показује велика варирања. Са повећањем доње топлотне моћи повећава се укупни садржај сумпора. Топлотна моћ угља варира у зависности од чистоће угљеног слоја, почевши на око 3000 kJ/kg, код одређених угљевити глина до око 14 000 kJ/kg у одређеним чистим угљеним слојевима. Ове вриједности су екстремне, а просјечне вриједности су између 6000 и 7000 kJ/kg. Вриједности удјела сумпора варирају од 4% до 14 %, при чему је просјечна вриједност испитаних узорака 6 и 8%. Наведене вриједности указују на угља нижег квалитета.

Лежиште Бистрица

Ово лежиште је данас једино истражено лежиште на којем су дефинисане и потврђене геолошке резерве угља.

ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА

Концесионар: у току издавање концесије на експлоатацију и израда неопходне документације

Сумпор – укупни.... 2,28 % ;

Горња топлотна вриједност је 13.850 kJ/kg, док је доња 12.185 kJ/kg

Резерве: 94.925 тона

Капацитет: 94.925 тона

2.5. ПОЈАВЕ МИНЕРАЛНИХ СИРОВИНА

1. ОЛОВО И ЦИНК

Подручје Благаја и Љубије

На рудишту Брдо у широј околини Љубије налазе се најзначајније појаве среброносне цинкано-оловне руде, док појаве у подручју Благаја немају економски значај

2. БАКАР

Унутар творевина Санско-унског палеозоица минерали бакра јављају се у ширем подручју рудника Љубије у самим рудиштима жељезне руде

3. СРЕБРО

На рудишту Брдо у широј околини Љубије налазе се најзначајније појаве среброносне цинкано-оловне руде,

4. ГИПС

Подручје Сана-Нови град представља шири простор долине ријеке Сане од Санског Моста до Новог града. Рудно поље Нови Град обухвата лежишта у самом граду код жељезничке станице (ванбилансно) затим Дервиши, Петковац и констатоване појаве у Волару, Бишћанима и Ризвановићима.

5. ФЛУОРИТ

Унутар творевина Санско-унског палеозоица минерал флуорит јавља се у ширем подручју рудника Љубије у самим рудиштима жељезне руде

3. ПИТАЊА ОПРАВДАНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВЕ ПОСТОЈАЊА РУДАРскоГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БАЊОЈ ЛУЦИ У ПРИЈЕДОРУ

У смислу даљих перспектива школовања високообразованих кадрова из области рударства и геологије, у ранијем тексту је указано на функцију рударства и геологије у друштву, јер управљање минералним сировинама је од стратешког значаја за сваку државу, па тако и нашу.

Рударски факултет Приједор Универзитета у Бањој Луци је почео са радом прије нешто више од 20 година као одсјек Технолошког факултета у Бањој Луци а од 2009. године ради као организациона јединица Универзитета у Бањој Луци и једина је дислоцирана организациона јединица из сједишта Универзитета. Рударски факултет у Приједору је једини факултет/високошколска установа у Републици Српској (а једна од двије у БиХ), која образује кадрове из области рударства и геологије тј из области истраживања и експлоатације минералних сировина, а, од ове године и из области заштите животне средине, гдје се стварају инжењери са знањима и вјештинама потребним за обављање свих високостручних послова из сектора минералних сировина уз поштовање начела одрживог развоја.

3.1. Анализа тренутног стања и мјера и активности које се предузимају

3.1.1. Смањење броја укупно уписаних студената

Тренутна ситуација : Општи тренд смањења укупног броја уписаних студената је присутан у високошколском образовању, па тако и на Рударском факултету. Тренд броја уписаних студената у распону 15-20 студената по години је актуелан посљедњих 4-5 година на нашем факултету. Постоје многи разлози за ову појаву, при чему Факултет тешко може да утиче на неке од њих, прије свега на негативне демографске процесе, општу економску ситуацију, привредна кретања, и сл.

Поред тога је неопходно навести неколико чињеница које услове рада овог Факултета чине јако специфичним и умногоме отежаним:

- Објекат у којем ради Факултет још увијек није са имовинско-правног аспекта јасно дефинисан (готово 25 година), односно Факултет још увијек има „само“ трајно

ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА

- право коришћења објекта без накнаде на основу Споразума са РЖР Љубија ад. Разлога за овакву ситуацију има више али основни је у неријешеним односима између АМП и РЖР Љубија. То Факултет доводи у ситуацију да не може планирати и реализовати капитална улагања у објекат везана за одржавање, проширења, опремање и др. Која се врше на нивоу Универзитета у Бањој Луци,
- Рударски факултет је једини факултет који нема своју „средњешколску базу“ односно у Републици Српској је у последњих 25 година организовано образовање средњестручних профила из области геологије и рударства у само три генерације ученика. Постоји вишегодишња иницијатива да се барем у Приједору и још једном граду у источном дијелу Републике Српске организује образовање рударских и геолошких техничара и трогодишње образовање руковоаца и рандика на одржавању тешке и крупне механизације и опреме.
Рударски факултет Приједор Универзитета у Бањој Луци је свакако заинтересован за континуално организовање наставе у средњој школи барем бијенално у једном одјељењу четвртог степена геолошке или рударске струке, што би представљало квалитетну „базу“ за његов рад и упис студената. Свакако треба планирати да један одређени број рударских и геолошких техничара, који заврше четворогодишње школовање, може наставити своје образовање на Факултету а други дио би могао бити ангажован у предузећима која се баве рударством на приједорској, бањалучкој али другим регијама у Републици Српској. Важно је истаћи да су запослени на Рударском факултету Приједор Универзитета у Бањој Луци, спремни да, по потреби, без накаде организују и реализују наставу из свих стручних предмета према плану и програму наставе на свим наведеним образовним профилима у Машинској школи Средњешколског центра у Приједору.
  - Град Приједор је, може се слободно рећи, једина локална заједница са градским обликом управе, која нема објекте и капацитете за стандард (смјештај и исхрану) студената или средњешколаца у Републици Српској. Разлог за навођење ове чињенице јесте да се рад и постојање високообразовне институције у неком граду не може дугорочно ослањати на уписну базу средњешколаца из тог града или мјеста јер се након одређеног времена постиже „засићење“ локалног тржишта рада у областима за које та институција школује кадрове. То је случај и са Рударским факултетом Приједор који, иако не врши „хиперпродукцију кадрова“ (у просјеку 5-10 студената годишње дипломира на овом Факултету), више не може рачунати на упис локалних средњешколаца у највећем броју и проценту (до сада је то било преко 90 %). Зато је неопходно створити одрживе и системски уређене услове за долазак студената из других мјеста и градова Републике Српске али и западног дијела другог ентитета у БиХ. То би се постигло првенствено изградњом или адаптацијом неког постојећег објекта у објекат за смјештај и исхрану студената и средњешколаца. Ту би се, ради остваривања економске одрживости, могло размишљати о објекту комбинованог типа: ђачко-студентско-хостел типа, како би се максимално рационално користио такав смјештајни капацитет.

Мјере предузете у претходном периоду: Оно на шта можемо да утичемо је рационализација која се остварује тако да Факултет уписује један студијски програм (онај за који те године интерес исказе већи број кандидата), а да се свим студентима омогући од друге године да похађају студијски програм који су жељели. То је могуће јер смо наставне планове и програме прилагодили тако да на првој години студенти оба смјера слушају опште предмете. Ова се пракса до сада показала добром, знатно је рационализован наставни процес, а студентима омогућено да се школују за излазни профил који су жељели.

Кад је у питању други циклус студија, тренд је промјенљив и као примјер наводимо да је у академској 2021/22.години уписано 6 студената, а у 2022/23.години 19 студената. Иако постоји заинтересованост и за редовне студије на другом циклусу, она је знатно мања па тренутно, у циљу рационализације, наставу организујемо искључиво за ванредне студенте.

3.1.2. Ниво мобилности студената и наставног особља и интернационализација

Тренутна ситуација: досадашња искуства су скромна и углавном се односе на индивидуалне активности, гдје су наши студенти и особље учествовали у пројектима међународне размјене студената и особља које су водиле друге чланице Универзитета.

Мјере предузете у претходном периоду:

-Увођење мјеста Продекана за НИР и међународну сарадњу од почетка 2023.године, уз до сада едуковане координаторе за међународну сарадњу и размјену студената и особља, омогућава веће учешће РФ у апликацијама за међународне пројекте размјене. Као резултат се може навести апликација два студента РФ на „Short visit program“ договорене приликом посјете представника Акита универзитета из Јапана Рударском факултету у периоду 01- 03.03.2023.године.

-Процес формирања прозора мобилности је започет у другој половини 2021. године са Универзитетима у Београду и Љубљани али динамика реализације се може веома тешко дефинисати. У просторијама Рударског факултета одржан је радно-консултативни састанак са представницима Рударско-геолошког факултета Универзитета у Београду, Наравнословно-техничка факултета Универзитета у Љубљани и Рударског факултета Универзитета у Бањој Луци. На састанку су договорене активности у погледу јачања сарадње између факултета кроз израду „прозора мобилности“ размјене студената и академског особља. Циљ је постићи континуалну мобилност студената и омогућити да одређене предмете студенти могу реализовати и полагати мултилатерално (Приједор, Београд, Љубљана), али је то процес који ипак захтијева одређено вријеме.

- Интернационализација у смислу привлачења иностраних студената је таође стални процес и од следеће године ћемо имати одређени број предмета организовану наставу на енглеском језику, што ће бити инкорпорирано у укупну „понуду“ Универзитета у Бањој Луци везану за међународну размјену студената.

3.1.3. Ниво сарадње са привредом и тржишних прихода

Тренутна ситуација : Сарадња са привредом се одвија у два правца. Факултет има добру сарадњу са привредом кроз обављање различитих видова практичне наставе. Сви студенти Рударског факултета имају стручне посјете и раде обавезне стручне праксе. Дио студената добија стипендије и тиме готово сигурно запослење. Рударски факултет остварује и тржишне приходе кроз сарадњу са привредом што је повољно утицало на његов материјални положај – у периоду 2019-2022. потписано је у 10 уговора укупне вриједности око 349.000,00 КМ .

Мјере предузете у претходном периоду: Универзитет у Бањој Луци и Рударски факултет су водили дугогодишњу борбу да се остваре услови за добијање лиценци и испуне услови за појављивање на тржишту у смислу реализације пројеката за привредне субјекте и тек од 2018. године Рударски факултет Универзитета у Бањој Луци посједује лиценце и почиње са појављивањем на тржишту. Као резултат тога је благо побољшање материјалног статуса факултета кроз остварење тржишних прихода од обављања различитих послова из области рударства и геологије за привредне субјекте. Сваке године се повећава и број привредних субјеката са којима се остварују и други видови сарадње, разни облици практичне наставе и стипендије за студенте.

3.1.4. Анализа усклађености тржишта рада и образовања

Тренутна ситуација : Анализом тржишта рада и према расположивим статистичким подацима број привредних субјеката у РС који се баве пословима „Вађење руде и камена“ је око 2 % од укупног броја правних лица (иако је учешће у БДП РС веће ако се рачуна и енергетика која је повезана већим дијелом са рударским активностима) а број запослених такође износи око 2 % (варира од 5000 до 5500 запослених у овом сектору у односу на укупни број запослених у РС од око 250.000). Исто тако постоје и подаци да је старосна структура запослених у овој области благо речено критична: **свега 1000 радника је млађе од 40 година.**

Када се погледа систем средњешколског образовања може се уочити одређени несклад са напријед наведеним подацима ако се говори да образовање треба прилагођавати потребама привреде. У периоду од 1995. године је на простору Републике Српске средњу школу са образовним профилима геологије и рударства у Приједору завршило само три генерације (око 100 ђака), Новом Граду једна генерација (око 40 ђака) и неколико генерација у Гацку (око 100 ђака). Опет са друге стране број средњошколаца који су завршили школу у школској 2020/21, према подацима Завода за статистику (у цијелој РС) износи негде око 9800 средњешколаца. Према релацијама изнесеним за број запослених и

ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА

учешће рударства у БДП Републике Српске, број уписаних ђака, поштујући ту структуру запослених и број привредних субјеката (око 2 %), у средњестручна занимања – рударски техничар, геолошки техничар, руковалац рударских и тешких машина, механичар рударских машина и др. , требао бити барем око 180 -200 ђака на нивоу Републике Српске. На основу ових података можемо констатовати да је *Рударски факултет један од ријетких, ако не и једини у Републици Српској који нема своју „средњешколску базу“* односно уписује студенте који имају неке друге средњеобразовне профиле.

У даљој анализи број уписаних студената на Универзитету у Бањој Луци, рачунајући укупан број свршених средњешколаца износи последњих година око 20 % (негдје око 2000 студената годишње). Тако би Рударски факултет, узимајући такав однос и те трендове, могао на два студијска програма - Рударство и Геолошко инжењерство, уписивати негдје око 30-40 студената годишње само да би се вршила проста репродукција кадрова у овим областима (2% од броја уписаних односно свршених средњешколаца у овим четворогодишњим образовним профилима или 20 % од 180 уписаних средњешколаца на нивоу године).

Да би се се стекао утисак о перспективи високог образовања у области геологије и рударства у Републици Српској урадили смо и увид о броју лиценцираних и судски регистрованих предузећа на тржишту рада односно структури привредних субјеката па смо дошли до података да тренутно постоји **172 предузећа регистровано за обављање послова из области рударства и 26 предузећа из области геологије** (преглед доступних информација -интернет адресе и подаци званичних институција). Од напријед поменутог броја запослених у сектору „вађење руда и камена“ може се такође уочити да велики број регистрованих предузећа нема реалан (довољан) број стручно оспособљених радника, односно, постоји потреба за одређеним бројем средњеобразованих и високообразованих радника из геологије и рударства који може бити запослен у постојећим правним лицима. Овдје ћемо навести и још једну чињеницу, која није афирмативна за рад и развој Факултета. У сектору минералних сировина је извршена веома интензивна приватизација (преко 95 % горе наведених предузећа је у приватном власништву) и веома је тешко, без подршке државних органа и институција, да се Факултет наметне приватним предузећима. Без одређених законских рјешења приватна предузећа немају потребу и осјећај за шири допринос некој локалној заједници односно држави у ширем смислу (што је нажалост донекле и разумљиво...) па тако немају ни осјећај да имају обавезу и потребу да развијају неку интензивнију сарадњу са домаћим високообразовним институцијама, што значајно усложњава и компликује положај Факултета на тржишту и умањује могућност остваривања интензивније сарадње са привредом и остваривање значајнијих прихода из послова и активности везаних за сарадњу са привредним субјектима.

Мјере предузете у претходном периоду:

-Рударски факултет повећава, из године у годину, број партнера –привредних субјеката, са којима договара различите облике сарадње.

- Потреба за стручним профилima из области рударства и геологије различитог нивоа образовања се осјећа и у чињеници да је све већи број предузећа који долазе на наш факултет, презентују своје компаније, нуде стипендије студентима, извођење дијела практичне наставе у њиховим компанијама, гдје студенти могу да стекну практичне вјештине у реалним условима. На тај начин се омогућава повезивање привреде и студената већ у фази студирања. Основни циљ тих компанија је да себи осигурају стручни кадар који им је неопходан за успјешно функционисање, а у Рударском факултету виде партнера, прије свега базирано на чињеници да у већини тих предузећа која послују у Републици Српској, БиХ, али и шире, већ успјешно раде и руководе стручни кадрови који су дипломе добили на нашем факултету.

3.2. Мјере за побољшање услова рада и статуса Рударског факултета у Приједору

Рударски факултет Приједор је почетком године предложио Министарству за научнотехнолошки развој, високо образовање и информационо друштво у Влади Републике Српске и неке мјере и рјешења којима би се статус, поред напријед већ наведених, али значај Рударског факултета побољшао:

- **Прилагођавање законских рјешења и система високог образовања према „болоњском принципу“** – у том смислу је потребно нагласити да постојећа законска рјешења у области рударства и геологије треба прилагодити у смислу услова и послова које могу обављати одређени видови и степени високог образовања.
- **Класификација и реорганизација студијских програма у погледу академских и стручних студијских програма** – у великом броју земаља се сва три циклуса студија класификује као академски или стручни. Код нас постоји једно „лаконско“ рјешење гдје смо студијске програме на приватним високообразовним институцијама класификовали као стручне а на јавним универзитетима постоје углавном само академски студијски програми. Можда то, обзиром на чињенично стање и није далеко од истине, али сам приступ и рјешење је превише генерализован и у том погледу је потребно размишљати о детаљнијој класификацији ова два вида високог образовања.
- **Организација студијских програма са привредним субјектима** – што је и наставак напријед наведеног приједлога. Могуће је створити услове да факултети и универзитети договарају наставне планове и програме према потребама привреде при чему би привредни субјекти навели своје егзактне потребе и захтјеве у смислу знања која су им потребна код кадрова које запошљавају. Тако би високо образовање, уз те потребе, обиковало студијске програме којима би студенти имали готово извјесна запошљавања. Опет, структуре тих програма би биле специфичне/намјенске и можда

ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА

би се на „генералној“ мобилности и изгубило, али би се уговорима дефинисале обавезе тих привредних субјеката у смислу запошљавања, и стипендирања у одређеним временским периодима

- **Организовање приправничког стажа за свршене студенте првог циклуса у циљу полагања стручног испита** – један од латентних проблема запошљавања младих инжењера одосно студената који заврше први циклус студија јесте да привредни субјекти, поготово у приватном власништву, траже дипломиране инжењере рударства и геологије са положеним стручним испитом. Да би одговорили на те захтјеве неопходно је организовати и системски ријешити реализацију приправничког стажа како би се у одређеном временском периоду (према садашњим законским рјешењима минимално једна година) стекли услови и радно искуство за полагање стручног испита. Приједлог, као дугорочно рјешење, је да свршени студенти првог циклуса рударства и геологије имају организовани приправнички стаж у режији Рударског факултета (осим у случају да поједини имају своје властито рјешење и услове да то ријеше).

4. УМЈЕСТО ЗАКЉУЧКА

Урађени материјал као и информације и подаци у истом наводе да је, умјесто одређених закључака, могуће навести одређене коментаре и мишљења, која би помогла у креирању будућих ставова, мишљења и планова локалне заједнице у погледу анализе стања и перспективе рударства и геологије на овим просторима:

- Рударство на подручју Града Приједора има добру и разнолику сировинску основу за даљи рад и развој ове индустријске гране, али се у будућем периоду треба размишљати о „дисперзији“ коришћења минералних ресурса и сировина, односно неопходно је анализирати и могућност рационалног коришћења не само жељезних руда у овом подручју већ и других неметала, вода, енергетских сировина и др. У овом тренутку глобалних кретања и „растуће актуелности“ ових подручја Балкана у смислу коришћења минералних сировина (примарних и секундарних/ техногенних), неопходно је искористити додатне опције које се актуелним стањем нуде,
- Тренутни ефекти и степен искоришћености минералних ресурса и сировина није на очекиваном и задовољавајућем нивоу. Неопходно је покренути свеобухватну иницијативу ка Влади Републике Српске и надлежном Министарству енергетике и рударства у циљу стварања стратешког приступа управљања и коришћења минералних сировина на нивоу Републике а потом и на нивоу Града. Тиме би се умногоме поједноставио начин одлучивања и рјешавања одређених питања везаних за исплативост или неисплативост коришћења одређених ресурса, како у техничко-технолошком, економском и социјалном смислу тако и у погледу заштите животне средине, просторног планирања и др,
- Неопходно је активније користити институционалне и кадровске потенцијале који се на подручју Града налазе у погледу рударских и геолошких активности, како би се стање минерално-сировинских потенцијала Града континуално актуелизовало и било предмет привредних понуда и опција даљег развоја Града (Рударски факултет Универзитета у Бањој Луци, Рударски институт, неколико приватних пројектних кућа и предузећа везаних за рударство, три предузећа којима је рударство главна или једна од главних дјелатности),
- Питање Рударског факултета је тренутно актуелно, јер је неопходно урадити неколико веома битних ствари у смислу његовог даљег рада и развоја па на крају и самог његовог опстанка, јер је уочљиво да тренд заинтересованости за упис полако стагнира и опада и без одређених активности није га могуће промијенити. О томе је било више ријечи у поглављу у којем се говори о самом Факултету, а генерално је неопходно

**ПРЕГЛЕД ТРЕНУТНОГ СТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ РУДАРСТВА НА
ПОДРУЧЈУ ГРАДА ПРИЈЕДОРА**

промијенити слику и схватање о овој јавној високообразовној институцији и да она није „тршак“ већ може да буде начин задржавања младих на овим просторима али и да буде веома „користан давалац мишљења“ о потенцијалности одређеног пројекта, начинима рационалне реализације и др. Неопходно је „системски“ ријешити одређене основне услове рада Факултета (објекат, рјешавање стандарда студената, опремање Факултета кроз егзактнију и ближу сарадњу са рударском привредом, питање средњешколске базе и др.). Потребно је рећи да Факултет данас има три лиценцирана студијска програма, што је веома добра база за даљи развој високог образовања на овим просторима (уз напомену да у Приједору ради и постоји још једна Јавна високошколска установа -Висока медицинска школа).

Приједор, јун 2023. године